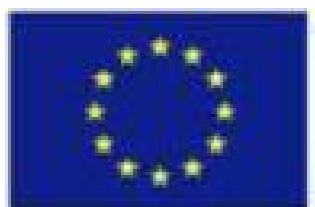

FAIR TRIALS INTERNATIONAL

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ
εκδοθέν μετά το πέρας της συνάντησης της
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΕΜΠΕΙΡΟΓΝΩΜΟΝΩΝ (ΕΛΛΑΔΑ)
την 27^η Απριλίου 2013

Η ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΚΡΑΤΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η έκδοση αυτού του εντύπου χρηματοδοτήθηκε από το Πρόγραμμα Ποινικής Δικαιοσύνης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Την αποκλειστική ευθύνη για το περιεχόμενο αυτής της έκδοσης έχει η οργάνωση Fair Trials International και δεν αντανακλά σε καμιά περίπτωση τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

*Με την χρηματοδότηση του
Ταμείου για την Παγκόσμια Ποινική
Δικαιοσύνη (Global Criminal Justice
Fund) του Open Society
Foundations*

Εισαγωγή

1. Στις 27 Απριλίου 2013, η Fair Trials International διοργάνωσε μια συνάντηση κορυφαίων εμπειρογνομόνων του ποινικού δικαίου (ποινικολόγων) από όλη την Ελλάδα προκειμένου να ενημερωθεί για την προσωρινή κράτηση όπως την ορίζει ο νόμος και όπως εφαρμόζεται στην πράξη (η λίστα των συμμετεχόντων παρέχεται στο Παράρτημα Α.) Είχαμε εντοπίσει τα προβλήματα και η επιθυμία μας ήταν να ενημερωθούμε για τις προσπάθειες σε εξέλιξη και τις νέες ευκαιρίες για την αντιμετώπισή τους. Η συνάντηση της Περιφερειακής Ομάδας Εμπειρογνομόνων (Ελλάδα) έγινε στην Αθήνα στο ξενοδοχείο Radisson Blu Park Hotel και διάρκεσε μια ολόκληρη μέρα.
2. Πριν την συνάντηση, ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να αναλογιστούν κάποια ζητήματα: (i) τα πρότυπα που διέπουν τη λήψη αποφάσεων των ελληνικών δικαστηρίων για την επιβολή προσωρινής κράτησης, (ii) τους λόγους πίσω από την υπερβάλλουσα χρήση της προσωρινής κράτησης και (iii) τις ευκαιρίες για αναθεώρηση του νόμου και των ποινικών διαδικασιών. Τα θέματα αυτά συζητήθηκαν στην συνάντηση. Το υπόλοιπο αυτού του ανακοινωθέντος περιγράφει τα κύρια σημεία που έγειρε η συζήτηση, καθώς και τα κύρια συμπεράσματα.

A. Πρότυπα λήψης αποφάσεων για προσωρινή κράτηση

Νομικό Πλαίσιο

1. Ιστορικά, ο ελληνικός Ποινικός Κώδικας καθιέρωσε ένα τεκμήριο προσωρινής κράτησης το οποίο θα μπορούσε να υποστηριχτεί μεταξύ άλλων και στη σοβαρότητα των καταγγελιών. Εντούτοις, ο νόμος αναθεωρήθηκε το 1981 κατά τέτοιο τρόπο που σύμφωνα με αυτόν η προσωρινή κράτηση πρέπει να θεωρείται έκτακτο μέτρο που επιβάλλεται μόνο κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις. Αυτό δημιούργησε νομικό τεκμήριο απόλυσης.
2. Προσωρινή κράτηση μπορεί να επιβληθεί εφόσον συντρέχει ένας από τους παρακάτω λόγους:
 - α. Ο κατηγορούμενος διώκεται για κακούργημα¹ ΚΑΙ
 - β. Είτε δεν έχει γνωστή διαμονή στη χώρα, ή
 - γ. Έχει κάνει προπαρασκευαστικές ενέργειες για να διευκολύνει τη φυγή του, ή
 - δ. Έχει υπάρξει φυγόδικος στο παρελθόν, ή
 - ε. Κρίθηκε ένοχος για απόδραση κρατουμένου ή παραβίαση περιορισμών διαμονής, ή
 - ζ. Εάν η με την απόλυση του κατηγορούμενου και λαμβάνοντας υπόψη στοιχεία είτε του βίου του ή τον χαρακτήρα του εν λόγω αδικήματος υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να διαπράξει νέο έγκλημα.²

¹ Εξαίρεση του κανόνα που υπαγορεύει ότι ένα αδίκημα πρέπει να είναι κακούργημα προκειμένου να εκδοθεί διαταγή προσωρινής κράτησης αποτελεί η ανθρωποκτονία κατά συρροή που τεχνικώς είναι μεν πλημμέλημα αλλά ο ύποπτος πληροί τις προϋποθέσεις να κρατηθεί προσωρινά.

Κίνδυνος διάπραξης νέου εγκλήματος

3. Οι συμμετέχοντες τόνισαν ότι ο τελευταίος παράγοντα είναι ιδιαιτέρως προβληματικός καθώς επιτρέπει στους δικαστές να επιβάλλουν την προσωρινή κράτηση βάσει αόριστων «χαρακτηριστικών» του ατόμου ή του καταγγελλόμενου αδικήματος.
4. Συζητήθηκαν δύο πρόσφατες τροποποιήσεις του νόμου:
 - α. Το 2009, ο νόμος (Άρθρο 282) 3811/2009 έθεσε τα αντικειμενικά κριτήρια ώστε να καθοδηγήσει τους δικαστές στην επιβολή προσωρινής κράτησης προκειμένου να αποφευχθεί η διάπραξη νέου εγκλήματος. Η αλλαγή αυτή προϋπόθετε ότι προκειμένου να επιβληθεί προσωρινή κράτηση για τον σκοπό της αποφυγής διάπραξης νέου εγκλήματος, η πιθανή ποινή θα πρέπει να είναι τουλάχιστον 10 έτη και ο ύποπτος να έχει ήδη καταδικαστεί δύο φορές για το ίδιο ή παρόμοιο αδίκημα.
 - β. Αργότερα, το 2012, τροποποιήθηκε στο ισχύον σήμερα το οποίο δηλώνει ρητώς ότι ένας ύποπτος δύναται να κρατηθεί προσωρινά όταν αντιμετωπίζει ποινή φυλάκισης τουλάχιστον 10 ετών, αναφέρει δε και την αόριστη πρόβλεψη να ληφθούν υπόψη τα χαρακτηριστικά του ατόμου ή του εν λόγω αδικήματος.
5. Η αλλαγή αυτή και η απουσία θέσπισης κριτηρίων για να ληφθούν υπόψη τα παραπάνω χαρακτηριστικά, επανέφερε το στοιχείο της διακριτικής ευχέρειας και συνεπώς και της αυθαιρεσίας στις αποφάσεις των δικαστών για επιβολή προσωρινής κράτησης. Οι συνεχείς τροποποιήσεις οι οποίες αρχικά περιόριζαν και αργότερα επανέφεραν την διακριτική ευχέρεια των δικαστών να διατάζουν την προσωρινή κράτηση υπόπτων στην προδικασία έχουν συμβάλει σημαντικά στην ανεπαρκή εφαρμογή προτύπων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σχετικά με την αιτιολογημένη απόφαση για προσωρινή κράτηση.

Ζητήματα Πρακτικής Φύσεως

6. Η ελληνική νομοθεσία που διέπει την προσωρινή κράτηση, ήτοι ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας και το Σύνταγμα, συνάδει σε γενικές γραμμές με τα πρότυπα του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Εντούτοις, οι συμμετέχοντες έγειραν διάφορα προβλήματα πρακτικής φύσεως που υποδηλώνουν ότι ο νόμος δεν εφαρμόζεται με συνέπεια από τους δικαστές.

Εξάρτηση σε ακατάλληλους λόγους επιβολής προσωρινής κράτησης:

- α. Τα νομικά όρια σχετικά με τους λόγους επιβολής της προσωρινής κράτησης δεν τηρούνται. Πολλοί δικαστές δεν έχουν προσαρμοστεί ούτε ψυχολογικά ούτε θεσμικά στην επιθυμία του νομοθέτη να περιορίσει την προσωρινή κράτηση. Είθισται οι δικαστές να συνεχίζουν να βασίζονται σε λόγους που δεν συνάδουν με το νόμο όταν κάνουν υπερβάλλουσα χρήση της προσωρινής κράτησης, συμπεριλαμβανομένου «της αποφυγής ενός παρόμοιου αδικήματος στο μέλλον» χωρίς να γίνεται ρητή αναφορά σε αντικειμενικά χαρακτηριστικά του κατηγορούμενου που να στοιχειοθετούν έναν τέτοιο κίνδυνο.

² Άρθρο 282(3), Κώδικας Ποινικής Δικονομίας.

- β. Οι συμμετέχοντες τόνισαν ότι οι δικαστές συχνά φαίνονταν να λαμβάνουν αποφάσεις προσωρινής κράτησης βάσει της σοβαρότητας ή της φύσης του καταγγελλόμενου αδικήματος, παρά το γεγονός ότι αυτό δεν αποτελεί επιτρεπτό λόγο προσωρινής κράτησης.
- γ. Παρομοίως, φαίνεται ότι οι δικαστές βασίζονται στην προσωρινή κράτηση προκειμένου να ικανοποιήσουν την απαίτηση της κοινής γνώμης για δικαιοσύνη παρά το γεγονός ότι η αιτιολόγηση αυτή δεν συνάδει με το νόμο.

Απουσία αποφάσεων με αιτιολογημένη επιχειρηματολογία:

- α. Οι συμμετέχοντες εξέφρασαν ανησυχίες για τη συχνή απουσία αιτιολογημένης επιχειρηματολογίας στις αποφάσεις των δικαστών για προσωρινή κράτηση· επαναλαμβάνουν εδάφια του νόμου με απομνημόνευση και δεν αναφέρουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της υπόθεσης ή του εναγόμενου που πιθανόν να υποδηλώνουν κίνδυνο εξόδου από τη χώρα ή κάποια πιθανότητα παραποίησης αποδεικτικών στοιχείων.
- β. Το πρόβλημα αυτό επεκτείνεται στους δικαστές των δικαστικών συμβουλίων³ που καθήκον έχουν να αποφασίσουν για την παράταση ή όχι της προσωρινής κράτησης από τους αρχικούς 6 μήνες στους 12, και μετά πέρα από το χρονικό όριο των 12 μηνών που ορίζει ο νόμος (με ανώτατο όριο τους 18 μήνες⁴). Ο σκοπός της παράτασης από τους 12 στους 18 μήνες είναι να λειτουργήσει ως έκτακτο μέτρο όπως ορίζει το Σύνταγμα (Άρθρο 6(4)), και το οποίο απαιτεί πιο εμβριθή αιτιολόγηση αυτής της παράτασης, λαμβάνοντας υπόψη όλα τα στοιχεία και τα πραγματικά γεγονότα στα οποία βασίζεται η ύπαρξη εξαιρετικών συνθηκών. Ωστόσο, και σε αυτές τις αποφάσεις, σπάνια υπήρχαν ενδείξεις αιτιολογημένης επιχειρηματολογίας ή κάποια αναφορά σε ιδιαίτερα χαρακτηριστικά είτε της υπόθεσης, είτε του εναγόμενου.⁵

Προσωρινή κράτηση: διαδικασία ρουτίνας

- 7. Αξίζει να σημειωθεί το γεγονός ότι παρά τα σχετικά αυστηρά χρονικά όρια που προβλέπει ο νόμος που διέπει την προσωρινή κράτηση στην Ελλάδα, οι κρατούμενοι προδικασίας αναλογούν περίπου στο ένα τρίτο του συνόλου των κρατούμενων στις Ελληνικές φυλακές, πράγμα που υποδηλώνει ότι η χρήση της προσωρινής κράτησης είναι διαδεδομένη και αποτελεί διαδικασία ρουτίνας, μολονότι δεν διαρκεί όσο σε άλλες δικαιοδοσίες.
- 8. Συζητήθηκαν οι πιθανοί λόγοι που συμβαίνει αυτό:

³ Τα δικαστικά συμβούλια απαρτίζονται από τους προέδρους των τριών ανωτάτων δικαστηρίων (του Αρείου Πάγου, του Συμβουλίου Επικρατείας και του Ελεγκτικού Συνεδρίου), καθώς και από μέλη που επιλέγονται με κλήρωση ανάμεσα σε δικαστές που έχουν υπηρετήσει στα ανώτατα δικαστήρια για τουλάχιστον δύο χρόνια.

⁴ Άρθρο 287(2)(β), Κώδικας Ποινικής Δικονομίας.

⁵ Βλ. Lambropoulous, Effi, "Pre-trial Detention in Greece," στο *Pre-Trial Detention: Human Rights, criminal procedural law and penitentiary law, comparative law*, του P.H.P.H.M.C. van Kempen: "The judicial council in order to decide has to examine all the prerequisites for detention from the beginning; however, the judicial councils in the majority of the cases are restricted to repeating the prerequisites of the law in order to justify their decision, without explaining sufficiently the reasons for that." σελ 428.

- α. Η δομή των ακροάσεων για προσωρινή κράτηση προδιαθέτει τους δικαστές να συμφωνούν με τις συστάσεις των εισαγγελέων. Όταν ένας δικαστής διαφωνήσει με τη σύσταση του εισαγγελέα σχετικά με την προσωρινή κράτηση, η υπόθεση παραπέμπεται στο δικαστικό συμβούλιο ή σε ειδικό δικαστήριο. Σε τέτοιες περιπτώσεις συνήθως επικρατεί η επιβολή της προσωρινής κράτησης. Το άτομο που κατηγορείται δεν έχει δικαίωμα αυτόματης επανεξέτασης της απόφασης του δικαστικού συμβουλίου όταν υπάρχει διαφωνία μεταξύ του δικαστή και της υπεράσπισης, πράγμα που δημιουργεί μια ανισότητα στη διαδικασία. Μόνο ο εισαγγελέας του εφετείου έχει τη δυνατότητα να εφεσιβάλλει την απόφαση του συμβουλίου.⁶
- β. Κάποιοι δικαστές φαίνεται να χρησιμοποιούν την προσωρινή κράτηση ως τιμωρία για το ίδιο το καταγγελλόμενο αδίκημα προκειμένου να αναπληρώσουν την περιρρέουσα αντίληψη ότι η αναβολή της δίκης είναι αναπόφευκτη και ότι δεν θα υπάρξει τελικά καταδίκη. Το ΕΔΑΔ έχει κατ' επανάληψη εντοπίσει παραβάσεις της Ελλάδος αφορούσες την εκτενή διάρκεια της προσωρινής κράτησης και την αδυναμία των Ελληνικών ποινικών διαδικασιών σχετικά με το τεκμήριο της αθωότητας και το δικαίωμα στην ελευθερία. Από το 2007, το ΕΔΑΔ έχει εντοπίσει πάνω από 40 παραβάσεις του Άρθρου 6(1) σχετικά με την διάρκεια των διαδικασιών στα ποινικά δικαστήρια.⁷
- γ. Η προσωρινή κράτηση αντιμετωπίζεται τόσο από το δικαστικό σώμα αλλά και από την κοινή γνώμη σε έναν βαθμό ως μέτρο ενάντια στο έγκλημα και όχι σαν απλά ένα μέσο διασφάλισης της παρουσίας στη δίκη. Για παράδειγμα, αυτό ακριβώς συνέβη στην περίπτωση κάποιων εναγομένων για οικονομικά εγκλήματα που είχαν κρατηθεί προσωρινά, μολονότι αργότερα απαλλάχθηκαν των κατηγοριών. Το θεωρητικό υπόβαθρο ήταν ότι οι δικαστές που προΐσταντο αυτών των υποθέσεων ένιωθαν ότι η προσωρινή κράτηση ήταν απαραίτητη για να ικανοποιηθεί η απαίτηση της κοινωνίας για δικαιοσύνη σε τέτοιες υποθέσεις, δεδομένου της οικονομικής κρίσης.
- δ. Η νοοτροπία του σταυροφόρου και του εκδικητή που επικρατεί σε πολλά μέλη του δικαστικού σώματος πήρε ακόμα μεγαλύτερες διαστάσεις λόγω της γενικότερης αδυναμίας επιβολής κοινωνικής πολιτικής. Υπήρχε μια τάση ποινικοποίησης από την πλευρά της ελληνικής νομοθεσίας των κοινωνικών προβλημάτων με αποτέλεσμα ενδημικά ζητήματα όπως η οικονομική κακοδιαχείριση και η χρήση ναρκωτικών να παραπέμπονται στα ποινικά δικαστήρια, απουσία υποστηρικτικών δομών της πολιτείας ή κοινωνικών μέτρων όπως πολιτικές μείωσης της βλάβης για τοξικομανείς και ιερόδουλες ή συστηματικές μεταρρυθμίσεις στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα⁸.

⁶Ομοίως στη σελ 425.

⁷Υπόθεση ΕΔΑΔ *Nerratini v. Greece*, ECHR 43529/07, 18 Δεκεμβρίου 2008· βλ. επίσης υπόθεση *Michelioudakis v. Greece*, ECHR 54447/10, 3 Απριλίου 2012, η οποία έχει καθιερωθεί ως «πιλοτική» υπόθεση για την επανεξέταση από το δικαστήριο με σκοπό να αντιμετωπιστούν οι δομικές ανεπάρκειες που οδήγησαν σε παρατεταμένες καθυστερήσεις ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων. Αυτό σημαίνει ότι κατά τον χρόνο μετά αυτό το βούλευμα, το ΕΔΑΔ πάγωσε την εξέταση παρόμοιων υποθέσεων, εκ των οποίων υπάρχουν αυτή τη στιγμή περίπου 50 που εκκρεμούν ενώπιον του Δικαστηρίου.

⁸Οι συμμετέχοντες αναφέρθηκαν συγκεκριμένα τις πρόσφατες συλλήψεις 31 φερόμενων ιερόδουλων και τον ακόλουθο εξαναγκασμό τους σε εξέταση HIV και σε προσωρινή κράτηση. Αργότερα, οι ύποπτες απαλλάχθηκαν όλων των κατηγοριών. Βλ. πχ την επιστολή UNAIDS που καταδικάζει την δράση της 10^{ης} Μαΐου 2012, διαθέσιμη στην διεύθυνση:

B. Επαρκής συμμετοχή της υπεράσπισης στις ακροάσεις προσωρινής κράτησης

9. Σύμφωνα με τον νόμο, ο εναγόμενος έχει το δικαίωμα της ακρόασης σε όλα τα στάδια της ποινικής εκδίκασης και, θεωρητικά τουλάχιστον, διαθέτει μια σειρά από δικαιώματα υπεράσπισης σε αυτό το στάδιο, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος της ακρόασης⁹, του να αρνηθεί να απαντήσει, να αρνηθεί τις κατηγορίες, να υποβάλλει γραπτή δήλωση υπεράσπισης¹⁰, να ενημερωθεί σχετικά και να λάβει αντίτυπα όλων των αποδεικτικών στοιχείων της δικογραφίας και να του δοθεί επαρκής χρόνος για να προετοιμάσει την υπεράσπισή του/της¹¹, να παρουσιάσει στοιχεία υπεράσπισης και να εξετάσει τα στοιχεία εναντίον του/της¹², να έχει πρόσβαση σε δικηγόρο ανά πάσα στιγμή της ανάκρισης¹³ κτλ. Πάραυτα, οι συμμετέχοντες περιέγραψαν την ακρόαση για την προσωρινή κράτηση σαν να απουσίαζαν τα βασικά στοιχεία μιας δίκαιης δίκης. Οι ακροάσεις δεν είναι ανοικτές προς το κοινό και δεν είναι συζητητικές.¹⁴ Το βούλευμα ήταν στις περισσότερες περιπτώσεις υπέρ της προσωρινής κράτησης. Η πρόσβαση της υπεράσπισης στη δικογραφία σε αυτό το στάδιο ήταν ιδιαίτερα περιορισμένη, με τους συνηγόρους της υπεράσπισης να έχουν μόνο πέντε λεπτά στη διάθεσή τους να μελετήσουν τα έγγραφα και να προετοιμάσουν τα επιχειρήματά τους.
10. Η έλλειψη χρόνου για την προετοιμασία των επιχειρημάτων και στοιχείων της υπεράσπισης έχει ιδιαίτερα σοβαρές συνέπειες σε υποθέσεις όπου παρέχεται νομική βοήθεια. Στο στάδιο της προδικασίας, το δικαστήριο ορίζει δικηγόρους από έναν κατάλογο που καταρτίζει ο δικηγορικός σύλλογος της πόλης ή της περιφέρειας για όσους αδυνατούν να πληρώσουν δικηγόρο υπεράσπισης. Ο κατάλογος αυτός δεν διαφοροποιείται όσον αφορά την ειδίκευση του δικηγόρου και έτσι συμβαίνει συχνά ο δικηγόρος που του ανατίθεται μια υπόθεση ποινικού δικαίου να μην έχει εμπειρία στο ποινικό δίκαιο. Οι δικηγόροι στον κατάλογο παροχής νομικής βοήθειας δεν είχαν καθόλου χρόνο να μελετήσουν την υπόθεση και συνεπώς δεν μπορούσαν να προσφέρουν την απαραίτητη υποστήριξη. Η παρουσία τους στο δικαστήριο ήταν απλώς τυπική και δεν οδήγησε σε αποτελεσματική υπεράσπιση.
11. Ένα άλλο πρόβλημα της αποτελεσματικής ή όχι υπεράσπισης ήταν το χαμηλό επίπεδο διερμηνείας για τους εναγόμενους που δεν μιλούσαν Ελληνικά, αφήνοντας τους μόνο με μια πολύ αόριστη εικόνα της διαδικασίας και ανίκανους να παρέμβουν όταν ήταν απαραίτητο. Η διερμηνεία δικαστηρίων στην Ελλάδα δεν διέπεται ιδιαίτερα από κανονισμούς. Υπάρχει ένας κατάλογος πιστοποιημένων διερμηνέων, όμως στην πραγματικότητα, οποιοσδήποτε μπορεί να κάνει αίτηση να περιληφθεί σε αυτόν χωρίς να χρειάζεται απαραίτητα να προσκομίσει αποδείξεις της πιστοποίησής του ως διερμηνέα. Συνήθως, όσοι θέλουν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους ως διερμηνείς

http://www.unaids.org/en/resources/presscentre/pressreleaseandstatementarchive/2012/may/20120510_psgreece/

⁹ Άρθρο 20 του Συντάγματος, Άρθρο 287(5) του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

¹⁰ Άρθρα 104, 273 Κώδικας Ποινικής Δικονομίας.

¹¹ Άρθρα 101, 102 Κώδικας Ποινικής Δικονομίας.

¹² Άρθρα 104, 273, 274 Κώδικας Ποινικής Δικονομίας.

¹³ Άρθρα 96, 100, 273(2) Κώδικας Ποινικής Δικονομίας.

¹⁴ Άρθρο 241, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας.

δικαστηρίου απλά περιμένουν έξω από τα δικαστήρια και βρίσκονται «σε αναμονή» να τους καλέσουν. Στην πλειοψηφία των υποθέσεων οι διερμηνείς δεν είναι επαγγελματίες απλά κατέχουν σε ικανοποιητικό βαθμό τη γλώσσα που χρειάζεται και επιχειρούν να βοηθήσουν τον ύποπτο όσο καλύτερα μπορούν. Δεν υπάρχει κώδικας δεοντολογίας εν ισχύ ή κάποια άλλη μέθοδος που να εξασφαλίζει ποιότητα και αμεροληψία. Οι συμμετέχοντες στη συζήτηση αναφέρθηκαν σε περιπτώσεις που οι διερμηνείς σχετίζονταν με τους κατηγορούμενους και είχαν καταδικαστεί για παρόμοια αδικήματα. Το ύψος των αμοιβών είναι ιδιαίτερα χαμηλό και όχι αρκετό για να προσελκύσει επαγγελματίες διερμηνείς υψηλού επιπέδου.

12. Οι εμπειρίες των συμμετεχόντων κατέδειξαν ότι ούτε η διαδικασία εντός των δικαστικών συμβουλίων (που τους έχει ανατεθεί να επιδικάσουν τις διαφορές απόψεων μεταξύ εισαγγελέων και δικαστών σχετικά με βουλευμάτα παράτασης της προσωρινής κράτησης) είναι ανοιχτή στο κοινό και δεν επιτρεπόταν να συμμετάσχουν ούτε ο εισαγγελέας, ούτε η υπεράσπιση. Η πρακτική να διενεργούνται ακροάσεις δικαστικών συμβουλίων για παράταση της προσωρινής κράτησης κεκλεισμένων των θηρών έχει σχολιαστεί αρνητικά από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρώπινων Δικαιωμάτων. Σε απάντηση αυτής της κριτικής υιοθετήθηκε ο νόμος 3346/2005 που παραχωρεί συγκεκριμένα το δικαίωμα ακρόασης από το δικαστικό συμβούλιο. Εντούτοις, ο νόμος έχει αντικατασταθεί έκτοτε με την αιτιολογία ότι η προϋπόθεση να είναι παρόντα και τα δύο μέρη οδηγούσε σε επιπλέον παρατάσεις της περιόδου προσωρινής κράτησης. Η τρέχουσα πρακτική ενώπιον των δικαστικών συμβουλίων στις ακροάσεις για την παράταση της περιόδου προσωρινής κράτησης δεν προϋποθέτει την προσέλευση και των δύο μερών εκτός εάν το συμβούλιο κρίνει ότι η παρουσία τους είναι απαραίτητη. Η απουσία ανοιχτής διαδικασίας συμβάλλει στην ευχέρεια των δικαστών να αποφασίζουν για προσωρινή κράτηση χωρίς να παρέχουν αιτιολογημένη επιχειρηματολογία καθώς δεν υπάρχουν παρατηρητές και κανείς δεν εποπτεύει το έργο των δικαστών.

Γ. Χρήση εναλλακτικών μέτρων της προσωρινής κράτησης

13. Το Άρθρο 282(2) του ελληνικού Κώδικα Ποινικής Δικονομίας ορίζει τις συνθήκες που δύναται να επιβάλλει το δικαστήριο ως εναλλακτικές της προσωρινής κράτησης όταν αφήνεται ελεύθερος ο κατηγορούμενος ενώ εκκρεμεί η δίκη. Σε αυτές περιλαμβάνονται η επιβολή της απαγόρευσης ο κατηγορούμενος να διαμένει σε ένα συγκεκριμένο μέρος ή να ταξιδεύει προς αυτό, να απαγορεύσει την έξοδο εκτός Ελλάδος, να διατάξει την απαγόρευση της συναναστροφής με ορισμένα άτομα και να επιβάλλει την υποχρέωση καταβολής εγγύησης για την απόλυσή του. Στο Άρθρο 282(3) αναφέρεται ρητώς ότι η προσωρινή κράτηση θα πρέπει να εφαρμόζεται ως έκτακτο μέτρο που επιτρέπεται σε σοβαρές υποθέσεις όταν κανένα από τα υπόλοιπα περιοριστικά μέτρα δεν διασφαλίζει ότι ο κατηγορούμενος θα εμφανιστεί στη δίκη ή θα τον αποτρέψει να τελέσει νέα αδικήματα.
14. Παρά το γεγονός ότι εναλλακτικά μέτρα της προσωρινής κράτησης προβλέπονται από το νόμο, στην πράξη δεν χρησιμοποιούνται με κάποια κανονικότητα. Συνήθως τα αιτείται γραπτώς ο συνήγορος υπεράσπισης και δεν αποτελούν πρωτοβουλία του εισαγγελέα ή

του δικαστή. Επιπλέον, το γεγονός ότι τα διαθέσιμα εναλλακτικά μέτρα καταγράφονται στον Ποινικό Κώδικα κάνει την καινοτομία ιδιαίτερα δυσχερή και καθοδηγούμενη από την νομοθεσία. Για παράδειγμα, η ηλεκτρονική παρακολούθηση/τα βραχιόλια αστραγάλου δεν προβλέπονται από τον νόμο (και επιπλέον θεωρούνται και ιδιαίτερα ακριβά παρά το υψηλό κόστος της προσωρινής κράτησης).

15. Εναλλακτικά μέτρα όπως η συμμετοχή σε κατ'οίκον προγράμματα απεξάρτησης ήταν κάποιες φορές διαθέσιμα σε αντικατάσταση της προσωρινής κράτησης, όμως παρέμειναν η εξαίρεση του κανόνα και προϋπόθεταν εκτενή ενασχόληση από την πλευρά της υπεράσπισης, όπως για παράδειγμα για να εντοπίσουν το κατάλληλο πρόγραμμα και να διασφαλιστεί ότι ο εναγόμενος εντάχτηκε σε αυτό και το ακολουθεί.
16. Το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Επιτήρησης δεν έχει υιοθετηθεί ακόμα από την Ελλάδα, όμως είναι υπό μελέτη. Θεωρήθηκε ότι θα βοηθήσει στη μείωση της υπερβάλλουσας εξάρτησης στην προσωρινή κράτηση ειδικά στην περίπτωση αλλοδαπών που τους επιβάλλεται ως διαδικασία ρουτίνας με την αιτιολογία ότι δεν έχουν διεύθυνση μόνιμης κατοικίας και οι οποίοι αναλογούν στο 64% όλων των κρατούμενων προδικασίας στην Ελλάδα. Το ίδιο γίνεται και στην περίπτωση που ο αλλοδαπός διαθέτει όντως διεύθυνση, όμως παρόλα αυτά θεωρείται επικίνδυνος εξόδου από τη χώρα μόνο και μόνο εξ αιτίας της εθνικότητάς του. Εναλλακτικές της προσωρινής κράτησης όπως για παράδειγμα να παραδώσει ο ύποπτος το διαβατήριό του ή ο περιορισμός διαμονής είναι διαθέσιμα και κάποιες φορές εφαρμόζονται μολονότι σπανίως. Οι συμμετέχοντες πρότειναν ότι ίσως θα ήταν χρήσιμο οι δικαστές και εισαγγελείς να μάθουν για τις προσεγγίσεις που εφαρμόζονται σε άλλες δικαιοδοσίες σχετικά με εναλλακτικές της προσωρινής κράτησης.

Δ. Σύνδεση μεταξύ ανάκρισης και προσωρινής κράτησης

17. Ο Ελληνικός Κώδικας Ποινικής Δικονομίας προβλέπει χρονικά όρια εντός των οποίων πρέπει να γίνεται η ανάκριση και τις δυνατές παρατάσεις αυτών. Παρατηρείται μια τάση των εισαγγελέων και των δικαστών να αναγάγουν σε κακουργήματα σχετικά ασήμαντες υποθέσεις που θα μπορούσαν να κατηγοριοποιηθούν και ως πταίσματα. Αυτό επέτρεψε στους δικαστές να επιβάλουν ευκολότερα την προσωρινή κράτηση, καθώς δεν επιτρέπεται να επιβληθεί προσωρινή κράτηση σε πταίσματα (που επισύρουν ποινές πέντε ετών ή λιγότερων).
18. Παρά το γεγονός της ύπαρξης ενός αυστηρού χρονικού ορίου των 18 μηνών προσωρινής κράτησης¹⁵, στην πράξη ήταν αδύνατον να τηρηθεί αυτό το όριο λόγω της κατακερμάτισης των υποθέσεων. Για παράδειγμα, ένας ύποπτος το κατηγορητήριο του οποίου περιλάμβανε 5 αδικήματα, διώκεται για ένα ή δύο από αυτά και τίθεται σε προσωρινή κράτηση, ενώ αργότερα του απαγγέλλονται περισσότερες κατηγορίες που προκύπτουν από την ίδια ή άλλη υπόθεση και έτσι θα τεθεί υπό προσωρινή κράτηση και για αυτά. Με αυτόν τον τρόπο οι χρόνοι της προσωρινής κράτησης συσσωρεύονται και ένας ύποπτος μπορεί να κρατηθεί συνολικά για δύο ή τρία χρόνια πριν εκδικαστεί η

¹⁵ Άρθρο 6(4) του Συντάγματος και Άρθρο 287(2) του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

υπόθεση. Η τεχνική αυτή έχει χρησιμοποιηθεί ως τώρα σε σοβαρές υποθέσεις στις οποίες η ανακριτική διαδικασία δεν δύναται να τελεσφορήσει εντός 18 μηνών.

19. Η προσωρινή κράτηση χρησιμοποιείται μερικές φορές για να ενθαρρύνει ομολογίες ή καταθέσεις εναντίων των συγκατηγορούμενων ενός υπόπτου. Καθώς δεν υφίσταται επίσημο σύστημα ποινικής διαπραγμάτευσης (plea bargain system) οι εισαγγελείς βασίζονται σε άλλα μέσα για να εκβιάσουν καταθέσεις και ομολογίες. Ένα από αυτά είναι να προσφέρουν στον ύποπτο απόλυση από προσωρινή κράτηση ως αντάλλαγμα για την συνεργασία τους με την εισαγγελία.
20. Επίσης, η προσωρινή κράτηση εφαρμόζεται όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, για την τιμωρία παραβατών όταν το δικαστήριο πιστεύει ότι μια έρευνα παρουσιάζει τέτοια προβλήματα που πιθανόν να μην υπάρξει τελικά καταδίκη ή ότι λόγω καθυστερήσεων η απόφαση θα αργήσει πολύ με αποτέλεσμα να μην ικανοποιηθεί το κοινό αίσθημα για απόδοση δικαιοσύνης.¹⁶ Αυτό συνέβη για παράδειγμα σε υποθέσεις παραπομπής μεγάλων επιχειρηματιών και τραπεζιτών που κατηγορούνταν στην αρχή της οικονομικής κρίσης και έλαβαν μεγάλη δημοσιότητα. Υπήρχε η αντίληψη ότι οι εναγόμενοι διώκονταν κυρίως για να ικανοποιηθεί το κοινό αίσθημα για απόδοση δικαιοσύνης και ότι εν καιρώ θα απαλλάσσονταν. Συνεπώς οι συμμετέχοντες πιστεύουν ότι οι δικαστές επέβαλαν σε αυτούς τους εναγόμενους προσωρινή κράτηση γνωρίζοντας ότι όταν και εάν επιβληθεί η ποινή δεν θα ήταν πολυετής, πράγμα το οποίο δεν θα εξευμένιζε την οργή της κοινωνίας για φερόμενα αδικήματα που αφορούν οικονομική κακοδιαχείριση.
21. Η αστυνομική κράτηση κατά τις πρώτες μέρες μετά τη σύλληψη¹⁷ εφαρμόζεται επίσης σε υποθέσεις που ο δράστης πιάνεται επ'αυτοφώρω ή εάν δεν μπορεί να παρουσιαστεί άμεσα στο δικαστήριο. Η κράτηση στο αστυνομικό τμήμα μπορεί επίσης να εφαρμοστεί σε εξαιρετικές περιπτώσεις με την έκδοση προεδρικού διατάγματος. Αυτή η εξουσία μερικές φορές καταχράται. Οι ύποπτοι μπορεί και να κρατούνται για μέρες σε αστυνομικά τμήματα, χωρίς να τους επιτρέπεται να ειδοποιηθούν οποιονδήποτε ότι έχουν συλληφθεί και χωρίς να έχουν πρόσβαση σε δικηγόρο, συχνά δε η αστυνομία τους κακομεταχειρίζεται.¹⁸ Μέσα από αυτή τη διαδικασία, οι ύποπτοι συχνά κατηγορούνται για κακουργήματα βάσει μόνο του λόγου ενός αστυνομικού καθώς δεν έχει διενεργηθεί καμία έρευνα και δεν έχει ακολουθηθεί η τυπική διαδικασία απόδοσης κατηγοριών. Οι συμμετέχοντες περιέγραψαν ότι οι ύποπτοι που υποβλήθηκαν σε αυτή τη διαδικασία είχαν τραυματική εμπειρία και έχρηζαν αποκατάστασης μετά το χρόνο κράτησης στο αστυνομικό τμήμα και αργότερα όταν κρατήθηκαν προσωρινά στις φυλακές.
22. Σε μερικές περιπτώσεις, οι ύποπτοι που είχαν απελευθερωθεί νωρίτερα από την προσωρινή κράτηση συλλαμβάνονται πριν την ημερομηνία που έχει οριστεί η δίκη

¹⁶ Βλ. επίσης Lambropoulous, παρακάτω σελ 437, "Legislative initiatives to shorten the pre-trial detention time and prevent abuses during the last decade caused the reaction of law enforcement agencies which, when they considered that the accused should be detained, they preferred to increase the charges against him/her or the seriousness of crimes committed in order to protect society and have more time for their investigation."

¹⁷ Άρθρα 275-277, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας

¹⁸ Έκθεση για την Ελλάδα της Επιτροπής του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων, 10 Ιανουαρίου 2012, σελ 38-42.

προκειμένου να διασφαλιστεί η παρουσία τους στη δίκη χωρίς μάλιστα να έχουν ειδοποιηθεί οι δικηγόροι για την ημερομηνία εκδίκασης της υπόθεσης. Οι συμμετέχοντες πιστεύουν ότι αυτή η τακτική χρησιμοποιείται από τους εισαγγελείς για να αρνηθούν την επαφή των δικηγόρων με τους κατηγορούμενους τις μέρες πριν την δίκη.

Ε. Συνθήκες κράτησης στις φυλακές

25. Παρά το γεγονός ότι το θέμα αυτό δεν ήταν πρωτεύων στη συζήτηση, οι συμμετέχοντες θεώρησαν ότι ήταν αδύνατο να συζητηθεί το θέμα της προσωρινής κράτησης στην Ελλάδα χωρίς να σχολιαστούν οι απάνθρωπες συνθήκες στις Ελληνικές φυλακές. Συνήθως οι υπό προσωρινή κράτηση δεν κρατούνται σε ξεχωριστούς χώρους από τους καταδικασμένους έγκλειστους, οπότε οι απαράδεκτες συνθήκες των ελληνικών φυλακών επιδρούν σε όσους κρατούνται προσωρινά όσο και στους υπόλοιπους φυλακισμένους.¹⁹ Ο τρόπος που εργάζονται οι συνήγοροι υπεράσπισης έχει αλλάξει καθώς πρέπει να συμπεριληφθούν περισσότερες επισκέψεις στη φυλακή γιατί πλέον οι εναγόμενοι που κρατούνται εκεί είναι πάρα πολλοί. Οι δικηγόροι αναγκάζονται να συντάσσουν υπομνήματα στα κεντρικά της αστυνομίας και κάτω από άθλιες συνθήκες σε φυλακές με υπερπληθυσμό. Παρά την συνεχόμενη άσκηση κριτικής για τις συνθήκες στις Ελληνικές φυλακές δεν έχει παρουσιαστεί καμία εμφανής βελτίωσή τους²⁰

Ζ. Αλλοδαποί εναγόμενοι

26. Το 49% όλων των κρατούμενων στις φυλακές της Ελλάδος και το 64% όσων έχουν τεθεί σε προσωρινή κράτηση είναι ξένοι υπήκοοι.²¹ Στα ποσοστά αυτά δεν συμπεριλαμβάνονται όσοι βρίσκονται στα κέντρα κράτησης μεταναστών. Ο αλλοδαποί εναγόμενοι τίθενται σε μεγάλο βαθμό σε προσωρινή κράτηση και υποφέρουν καθ'όλη τη διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας από την άγνοια της Ελληνικής γλώσσας και την αδυναμία να επικοινωνήσουν με τον δικηγόρο, το προσωπικό των φυλακών, ακόμα και με τους συγκατοούμενους τους καθώς υπηρεσίες διερμηνείας προσφέρονται μόνο στο δικαστήριο και όχι στη φυλακή. Οι συμμετέχοντες θεώρησαν ότι οι λόγοι για την τόσο μεγάλη αναλογία αλλοδαπών εναγομένων ήταν περίπλοκοι (συμπεριλαμβανομένων του μεγάλου αριθμού μεταναστών στην Ελλάδα, την λαθραία φύση του τρόπου που ζουν και επιβιώνουν πολλοί παράνομοι μετανάστες και τις ξενοφοβικές νοοτροπίες πολιτών, αστυνομικών και εισαγγελέων), παρόλο αυτά ένας μεγάλος αριθμός τους θα μπορούσε να έχει απαλλαγεί εάν είχαν την πρέπουσα πρόσβαση στην παροχή νομικής βοήθειας σε μια γλώσσα που θα τους ήταν κατανοητή.

Η. Προοπτικές για μεταρρυθμίσεις

¹⁹ Έκθεση για την Ελλάδα της Επιτροπής του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων, 17 Νοεμβρίου 2010, σελ. 49, 52, 58, 62-66.

²⁰ Επιτροπή του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων, *Δημόσια Δήλωση Σχετικά με την Ελλάδα*, 15 Μαρτίου 2011.

²¹ Ετήσιες Ποινικές Στατιστικές του Συμβουλίου της Ευρώπης, *SPACE I: Έκθεση 2008*, 22 Μαρτίου 2010 (οι πιο πρόσφατες διαθέσιμες στατιστικές).

27. Η σχετική με την προσωρινή κράτηση νομοθεσία έχει αναθεωρηθεί πολλάκις τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια, συμπεριλαμβανομένων αλλαγών τόσο πρόσφατων όσο το 2012. Παρά το γεγονός ότι κάποιοι συμμετέχοντες πιστεύουν ότι υπάρχει και άλλο περιθώριο για βελτιώσεις, για παράδειγμα με το προαπαιτούμενο να γίνεται αναφορά στα αντικειμενικά κριτήρια προσωρινής κράτησης (όπως θεωρήθηκε προαπαιτούμενο στις αναθεωρήσεις του 2009 αλλά αποσύρθηκε το 2012), σε γενικές γραμμές τα προβλήματα που οδηγούν στην κατάχρηση της προσωρινής κράτησης στο Ελληνικό δικαστικό σύστημα είναι περισσότερο συνδεδεμένα με την εφαρμογή της ήδη υπάρχουσας νομοθεσίας και κάποιοι συμμετέχοντες ανησυχούσαν ότι περαιτέρω αλλαγές του νόμου θα θόλωναν ακόμα περισσότερο τα νερά.
28. Οι συμμετέχοντες πρότειναν τις ακόλουθες ιδέες για μεταρρυθμίσεις:
- α. Το πιο σοβαρό πρόβλημα που χρήζει αναθεώρησης είναι η απουσία αιτιολόγησης από τους δικαστές και τα δικαστικά συμβούλια στην απόφασή τους να διατάξουν και να παρατείνουν την προσωρινή κράτηση. Συνεπώς, υπάρχει η ανάγκη για αλλαγή στη νοοτροπία και την κουλτούρα ανάμεσα στους δικαστές όλως των επιπέδων.
 - β. Εμπεριστατωμένα κριτήρια για το ποιος είναι ύποπτος εξόδου από τη χώρα θα πρέπει να οριστούν και να αναφέρονται λεπτομερώς από τους δικαστές σε βουλευμάτα προσωρινής κράτησης.
 - γ. Απαραίτητες θεωρούνται επίσης περισσότερες εγγυήσεις για πρόπουσες ποινικές διαδικασίες που να περιλαμβάνουν μια σωστή ανοιχτή ακρόαση που να προσφέρει την ευκαιρία στην υπεράσπιση να αναπτύξει επιχειρήματα και να προσκομίσει στοιχεία.
 - δ. Η συνεχής εκπαίδευση του δικαστικού σώματος σε διεθνείς και εγχώριες νομικά μορφώματα της δικαιοσύνης της προδικασίας θεωρείται απαραίτητη.
 - ε. Κρίσεις του ΕΔΑΔ που ασκούν κριτική συγκεκριμένα στην έλλειψη αιτιολόγησης των αποφάσεων των δικαστικών συμβουλίων θα πρέπει να τίθενται σε εφαρμογή με καλύτερο τρόπο.

Θ. Κύριες Συστάσεις

Πρότυπα λήψης αποφάσεων

30. Η άποψη μερικών από τους συμμετέχοντες ήταν ότι οι νόμοι που θέτουν τα κριτήρια για την επιβολή προσωρινής κράτησης χρειάζονται αναθεώρηση προκειμένου να περιοριστεί η διακριτική ευχέρεια των δικαστών και να απαιτηθεί πιο λεπτομερή αιτιολόγηση των βουλευμάτων κράτησης. Άλλοι πιστεύουν ότι οι διαρκείς αλλαγές στον κώδικα ποινικής δικονομίας πιθανόν να έχουν συμβάλει στην απουσία εφαρμογής καθαρών νομικών προτύπων στην λήψη αποφάσεων για προσωρινή κράτηση και ότι θα πρέπει να δοθεί περισσότερη έμφαση στην ενίσχυση των ήδη υπάρχοντων νόμων και προτύπων.
31. Παρομοίως, οι προσκλήσεις από νομικής πλευράς τόσο στο εγχώριο όσο και στο διεθνές επίπεδο είναι ότι θα πρέπει απαραίτητως να αντιμετωπιστεί η έλλειψη επαρκούς αιτιολόγησης στις αποφάσεις για προσωρινή κράτηση. Ωστόσο, ακόμα πιο σημαντική από επιπλέον δικαστικές διαδικασίες θεωρήθηκε η επείγουσα ανάγκη να εφαρμοστούν

οι ήδη υπάρχουσες αποφάσεις του ΕΔΑΔ, οι συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (CPT) και της εγχώριας νομοθεσίας που απαιτεί πλέον αυτή την αιτιολόγηση.

32. Θα πρέπει να παρέχεται εκπαίδευση στους δικαστές και εισαγγελείς σχετικά με τα διεθνή νομικά πρότυπα και τις αποφάσεις κατά της Ελλάδας αφορώσες θέματα που άπτονται των Άρθρων 5 και 6. Ο έλεγχος της αιτιολόγησης που παρέχουν τα δικαστικά συμβούλια σε αποφάσεις για παρατάσεις της προσωρινής κράτησης θα πρέπει επίσης να θεσμοθετηθεί.
33. Κάθε εμπλεκόμενος θα πρέπει να διατηρεί το δικαίωμα της έφεσης σε δικαστικό συμβούλιο της απόφασης για προσωρινή κράτηση, παρά να γίνεται απλά μια αυτόματη επανεξέταση μόνο όταν ο δικαστής διαφωνεί με τον εισαγγελέα.
34. Η αξιολόγηση στόχων και απόδοσης δικαστών και εισαγγελέων θα πρέπει να θέτει ένα προβλεπόμενο ποσοστό υποθέσεων απόλυσης όταν εκκρεμεί η δίκη. Για παράδειγμα, ενώ ο Ελεγκτής του Αρείου Πάγου έχει το καθήκον να επιβλέπει τις πράξεις των δικαστών, ποτέ δεν έχουν επιβληθεί κυρώσεις έστω και σε έναν δικαστή για ακατάλληλη ή υπερβάλλουσα χρήση της προσωρινής κράτησης εδώ και είκοσι χρόνια.

Αποτελεσματική Συμμετοχή της Υπεράσπισης

35. Η Ελλάδα οφείλει να εφαρμόσει νομοθετικές και πρακτικές μεταρρυθμίσεις προκειμένου να διασφαλίσει ότι ο συνήγορος υπεράσπισης έχει πρόσβαση στη δικογραφία της υπόθεσης και συγκεκριμένα στα αποδεικτικά στοιχεία που χρησιμοποιεί ο εισαγγελέας προκειμένου να επιχειρηματολογήσει υπέρ της προσωρινής κράτησης του υπόπτου και ότι η υπεράσπιση θα έχει το περιθώριο να συγκεντρώσει στοιχεία και να αναπτύξει επιχειρήματα υπέρ της ελευθερίας του ατόμου. Αυτό μάλιστα θα πρέπει να είναι και αναμενόμενο λόγω της ανάγκης να εφαρμοστεί η Οδηγία σχετικά με το δικαίωμα στην ενημέρωση κατά τις ποινικές διαδικασίες και αν δεν εφαρμοστεί, ίσως παραστεί η ανάγκη για μία παρέμβαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.²²
36. Ο ρόλος της εισαγγελίας και της υπεράσπισης για την παράταση των περιόδων κράτησης πέρα των δώδεκα μηνών θα πρέπει να διευρυνθεί. Θα πρέπει να επιτρέπεται στον εναγόμενο να παρίσταται στις ακροάσεις εφόσον το επιθυμεί. Καθώς ο σκοπός της επέκτασης της περιόδου προσωρινής κράτησης πλέον των δώδεκα μηνών ήταν να αποτελέσει έκτακτο μέτρο, η εισαγγελία οφείλει να προχωρεί σε νέα επιχειρήματα που να βασίζονται σε αντικειμενικά στοιχεία που να αιτιολογούν το λόγο που θα πρέπει να παραταθεί η προσωρινή κράτηση, ενώ η υπεράσπιση θα πρέπει να έχει στη διάθεσή της τόσο τον χρόνο όσο και τον χώρο να απαντήσει σε αυτά τα επιχειρήματα.

Συσχετισμοί μεταξύ ανάκρισης και προσωρινής κράτησης

²² Οδηγία 2012/13/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 22ας Μαΐου 2012 σχετικά με το δικαίωμα της ενημέρωσης κατά τις ποινικές διαδικασίες, διαθέσιμη στη διεύθυνση <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:142:0001:0010:EN:PDF>

37. Θα πρέπει να αναπτυχθούν μεταρρυθμίσεις της ταχείας παραπομπής υπόπτων που πιάνονται επ' αυτοφόρω έτσι ώστε να μην υποβάλλονται σε μακρές περιόδους αστυνομικής κράτησης και να απολαμβάνουν τα ίδια δικαιώματα με άλλους.

Εναλλακτικά μέτρα της προσωρινής κράτησης, αλλοδαποί και συνθήκες στις φυλακές

38. Η Ελλάδα θα πρέπει να αναπτύξει ένα σταθερό σύστημα υπηρεσιών προδικασίας που να είναι συνδεδεμένο με κοινωνικές υπηρεσίες προκειμένου να αναπτυχθούν εναλλακτικές όπως η κράτηση κατ'οίκον η οποία πιθανόν να παρουσιάσει δυσκολίες στην εφαρμογή της σε άπορους και όσους δεν δηλώνουν κατοικία.

39. Θα πρέπει επίσης να αναπτύξει πιλοτικά προγράμματα για καινοτόμες εναλλακτικές όπως η ηλεκτρονική παρακολούθηση, οι οποίες θα δοκιμαστούν και θα εποπτεύονται με το μικρότερο δυνατόν ρίσκο για τους δικαστές που θα συμμετάσχουν. Θα πρέπει να συνοδεύονται και από μια μελέτη κόστους/ωφέλειας προκειμένου να αντιμετωπιστούν ανησυχίες σχετικά με το κόστος τέτοιων μέτρων.

40. Να γίνει ανταλλαγή καλών πρακτικών με τις δικαστικές αρχές που εφαρμόζουν επιτυχημένα εναλλακτικές της προσωρινής κράτησης και να μοιραστούν τις εμπειρίες τους με άλλους, πράγμα που θα μπορούσε να βοηθήσει δικαστές και νομοθέτες που διστάζουν να εφαρμόσουν τέτοιες εναλλακτικές.

41. Η Ελλάδα θα πρέπει να λάβει υπόψη της να εφαρμόσει το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Επιτήρησης και οι δικαστές θα πρέπει να εκπαιδεύονται στην εφαρμογή του προκειμένου να μειώσουν τον υπερβάλλον εγκλεισμό των αλλοδαπών.

42. Η Ελλάδα θα πρέπει επίσης να προτείνει και να εφαρμόσει βελτιώσεις στο σύστημα μεταφράσεων και διερμηνείας για όσους δεν μιλούν την Ελληνική γλώσσα και να το ευθυγραμμίσει με την Οδηγία σχετική με το δικαίωμα στην διερμηνεία και τη μετάφραση.²³

43. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η ενθάρρυνση της ανάληψης εναλλακτικών της προσωρινής κράτησης θα πρέπει να αποτελέσει ύψιστη προτεραιότητα της Ελληνικής Κυβέρνησης προκειμένου να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσης στις φυλακές που παρουσιάζουν υπερπληθυσμό.

Περιφερειακή Ομάδα Εμπειρογνομώνων (Ελλάδα)
Ιούνιος 2013

²³ Οδηγία 2010/64/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 20^{ης} Οκτωβρίου 2010 σχετικά με το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία, διαθέσιμη στη διεύθυνση <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:280:0001:0007:en:PDF>

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ
(Κατ' αλφαβητική σειρά)

Κ. Ορέστης Γεωργιάδης

Δικηγόρος του γραφείου Δ. Γουλιέλμος και Συνεργάτες της Θεσσαλονίκης με μεγάλη πείρα δικηγόρου υπεράσπισης σε διακρατικές υποθέσεις ποινικού δικαίου. Ο Ορέστης έχει επίσης εργαστεί ως νομικός σύμβουλος και είναι μέλος της διοίκησης του Ελληνικού Παρατηρητηρίου των Συμφωνιών του Ελσίνκι (Greek Helsinki Monitor-GHM), μια ΜΚΟ που παρακολουθεί, δημοσιεύει και υπερασπίζεται θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ελλάδα. Είναι μέλος του συμβουλευτικού σώματος εμπειρογνομόνων νομικών του Fair Trials International.

Κα Μαριάννα Διαμαντή

Ποινικολόγος και μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών.

Κ. Μιχάλης Ζαφειρόπουλος

Ποινικολόγος που εργάζεται στην Αθήνα. Είναι Γενικός Γραμματέας του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών και δραστηριοποιείται στο Διοικητικό του Συμβούλιο.

Κα Μαρίνα Θεμιστοκλέους

Ηγείται της έρευνας του AIRE Centre που αφορά την προσωρινή κράτηση στην Ελλάδα.

Κ. Χρήστος Λαμπάκης

Ποινικολόγος που εργάζεται στη Θεσσαλονίκη και υποψήφιος διδάκτωρ του Ποινικού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης.

Κ. Θεόδωρος Μαντάς

Επικεφαλής του γραφείου Θεόδωρος Μαντάς και Συνεργάτες, το οποίο ασχολείται κυρίως με ποινικές υποθέσεις. Έχει ενεργή δράση τόσο στον Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών και στην Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων, ενώ έχει συμμετάσχει ως αντιπρόσωπος του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών στην προσφυγή προς το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο της Χάγης για παραβιάσεις των διεθνών κανονισμών και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά τη διάρκεια του πολέμου στο Ιράκ. Έχει παραστεί σε αρκετές διεθνείς υποθέσεις και έχει κάνει πολλές δημοσιεύσεις στην Ελλάδα.

Κα Παναγιώτα Μασουρίδου

Ποινικολόγος που δραστηριοποιείται αφιλοκερδώς στην υπεράσπιση μεταναστών στην Ελλάδα.

Κα Nuala Mole

Ιδρύτρια του κέντρου AIRE Centre (Advice on Individual Rights in Europe). Έχει εργαστεί για πάνω από 25 χρόνια στα ανθρώπινα δικαιώματα στην Ευρώπη και είναι μέλος του ΔΣ του

European Human Rights Law Review. Έχει φέρει πάνω από 70 υποθέσεις ενώπιον των δικαστηρίων ΕΔΑΔ, ΕΔ και του Ηνωμένου Βασιλείου, ενώ της έχουν απονεμηθεί πολλά διεθνή βραβεία για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Έχει σπουδάσει Ευρωπαϊκό Δίκαιο στο College of Europe και μιλά πολύ καλά Ελληνικά.

Κα Δανάη Μπιτσάκη

Ποινικολόγος που εργάζεται στην Αθήνα και την Κρήτη.

Κα Κατερίνα Πουρνάρα

Ποινικολόγος που εργάζεται στην Αθήνα.

Κ. Γεώργιος Πυρομάλλης

Ποινικολόγος στην Ελλάδα και επικεφαλής του γραφείου Γεώργιος Πυρομάλλης στην Αθήνα. Επίσης, είναι μέλος του συμβουλευτικού σώματος εμπειρογνομόνων νομικών του Fair Trials International.

Δρ Δήμητρα Σορβατζιώτη

Αναπληρώτρια καθηγήτρια δικαίου στο Πανεπιστήμιο της Λευκωσίας (Κύπρος). Απαριθμεί πολλές δημοσιεύσεις τόσο στο Ελληνικό και στο συγκριτικό Ποινικό Δίκαιο που αφορούν μεταξύ άλλων και την μεταχείριση κρατουμένων και εναγόμενων που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες. Επιπλέον, είναι ποινικολόγος εν ενεργεία.

Δρ Παναγιώτης Χριστόπουλος

Δικηγόρος του ποινικού και δημόσιου δικαίου στην Αθήνα. Είναι κάτοχος διδακτορικού στο Ποινικό Δίκαιο και έχει εκδώσει πολλά δημοσιεύματα επ αυτού στην Ελλάδα. Είναι μέλος της Ένωσης Ελλήνων Ποινικολόγων, της Ένωσης Ποινικού Δικαίου και του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών.

Στελέχη της Fair Trials International

Jago Russell

Διευθύνων Σύμβουλος του Fair Trials International από τον Σεπτέμβρη του 2008. Πριν γίνει μέλος του Fair Trials, εργαζόταν σαν ειδικός χάραξης πολιτικής ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην φιланθρωπική οργάνωση Liberty του Ηνωμένου Βασιλείου και έχει εργαστεί ως Νομικός Εμπειρογνώμονας στο Αγγλικό Κοινοβούλιο. Ο Jago είναι διαπιστευμένος δικηγόρος και έχει δημοσιεύσει εκτενέστατα και παρουσιάσει διαλέξεις πάνω σε ένα μεγάλο εύρος ζητημάτων που αφορούν το ποινικό δίκαιο και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Rebecca Shaeffer

Υπεύθυνη Αναθεωρήσεων Νόμων του Fair Trials International. Η τωρινή της εργασία επικεντρώνεται στην εφαρμογή του Οδικού Χάρτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα δικαιώματα κατά την ποινική διαδικασία και την προσωρινή κράτηση. Η Rebecca έχει εργαστεί στον τομέα ποινικού δικαίου και στα ζητήματα μετανάστευσης για πολλούς οργανισμούς

συμπεριλαμβανομένων των: Human Rights Watch, African and Middle Eastern Refugee Assistance (Cairo) και του American Civil Liberties Union. Έχει αποκτήσει τον τίτλο της Διδάκτορος Νομικών Επιστημών (J.D.) από το πανεπιστήμιο Georgetown University της Ουάσινγκτον D.C.